

Θεοδώριαννα

Επίσημη στολή

Κατά τους δύο τελευταίους αιώνες η ενδυμασία ήταν σχεδόν απaráλλακτη, με εξαίρεση μόνο μερικών γεροντότερων κτηνοτρόφων, που για κάμποσα χρόνια φορούσαν ευζωνικό μαντύα με πτυχές. Από την απελευθέρωση όμως και κυρίως από το έτος 1890, η ευαισθησία αντρών και γυναικών προοδευτικά ακολούθησε τη σημερινή ευρωπαϊκή (φραγκική) την οποία όλοι μας γνωρίζουμε. Η επίσημη στολή, ακόμα και σήμερα φοριέται από τους θεοδωριανίτες, σε γιορτές και πανηγύρια. Μοιάζει με αυτή των ευζώνων, της άλλοτε ανακτορικής φρουράς.

Αντρική

Οι πιο πλούσιοι φορούσαν κόκκινο ευρωπαϊκό φέσι με μεταξωτή φούντα, όμορφα κεντημένο. Στα νεότερα χρόνια φοράγανε τη σκούφια , το πουκάμισο με πλατιά μανίκια, το συντρόφι και τη φουστανέλα. μάλλινες κάλτσες τα τσουράπια, πλεχτές φανέλες, το γελέκι , τα κοντοσέγκουνα με μανίκια λοξά ριγμένα στις πλάτες.

Γυναικών

Η γυναικεία είχε βαμβακερό κεφαλοδέτη, πλεχτή ολόλευκη φανέλα, λεπτοϋφαμένα αμάνικα σιγκούνια, κεντητά τσουράπια και σάλια ριγμένα στους ώμους.

Υπόδηση

Από μικροί οι Θεοδωριανίτες μάθαιναν να εξασφαλίζουν την τροφή τους, να χτίζουν το σπίτι τους, να πλέκουν να ράβουν και να επεξεργάζονται το δέρμα. Να βρίσκουν τρόπους κατασκευής παπουτσιών για την οικογένειά τους (από το δέρμα του βοδιού, του χοίρου, του αλόγου).

ΥΛΙΚΑ ΜΕ ΤΑ ΟΠΟΙΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥΝΤΑΝ ΟΙ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΕΣ ΦΟΡΕΣΙΕΣ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

Η μελέτη των παραδοσιακών ενδυμασιών αποτελεί έναν καλό τρόπο να ανακαλύψουμε και τον υλικό πολιτισμό της Ηπείρου. Κάθε παραδοσιακή φορεσιά για να δημιουργηθεί, εκτός από τις ατέλειωτες ώρες εργασίας, χρειαζόταν και ένα πλήθος υλικών που συνδυάζονταν μεταξύ τους, δίνοντας το τελικό αποτέλεσμα.

Υλικά όπως τα μάλλινα υφάσματα, παράγονταν από τις ίδιες τις κτηνοτροφικές οικογένειες. Άλλα όμως έφταναν στα παζάρια της περιοχής από διάφορα εμπορικά κέντρα της Μεσογείου και της Βαλκανικής και τα πουλούσαν οι κυρατζήδες (πλανόδιοι πωλητές). Τέτοια υλικά ήταν τα μετάξια και τα βελούδα. Ακόμη και οι ξενιτεμένοι τεχνίτες της Ηπείρου κατά την επιστροφή τους στο σπίτι από διάφορα μέρη (Κων/πολη, Βλαχία κ.α.), συνήθως έφερναν υφάσματα και υλικά για να ράψουν ρούχα τα μέλη της οικογένειάς τους.

Με τα μάλλινα υφάσματα έραβαν φορέματα, μαντήλια, ποδιές, σιγκούνια, γιλέκα, μάλλινες φουστανέλες (στην περιοχή του Μετσόβου), σαλβάρια και ζωνάρια. Τα μάλλινα υφάσματα για να φτάσουν στην τελική τους μορφή και να είναι έτοιμα για ράψιμο, απαιτούσαν μια σειρά εργασιών κυρίως από τις γυναίκες του σπιτιού. Το πλύσιμο του μαλλιού ήταν η πρώτη εργασία και ακολουθούσαν το ξάσιμο, το λανάρισμα, το γνέσιμο, το βάψιμο, η ύφανση και το πέρασμα από μαντάνια για να μαλακώσουν τα υφάσματα και να μπορούν να δουλευτούν καλύτερα.

Ο τρόπος ύφανσης εξαρτιόταν από το ένδυμα που θα ραβόταν. Για την φλοκάτα το υφαντό ήταν χονδρό, όπως και για τις αμπαδόκαλτσες των ανδρών στο Μέτσοβο. Συναντάμε μάλλινα υφάσματα αδίμιτα, κάλτινα κ.α. Μάλλινα στοιχεία για κάποιες φορεσιές πλέκονταν και στη βέργα όπως για παράδειγμα τα τσουράπια που συναντάμε στη φορεσιά της Σουλιώτισσας και της Σαρακατσάνας. Στη φορεσιά της τελευταίας και τα χειρόκτια επίσης πλέκονταν στο χέρι με τη βέργα. Με μεταξωτά υφάσματα ράβονταν φορέματα, ποδιές, πουκάμισα και μαντήλια. Βαμβακερά υφάσματα χρησιμοποιούνταν για το ράψιμο πουκαμίσων και μαντηλιών κυρίως λευκού χρώματος. Άλλα υφάσματα που συναντάμε στις Ηπειρώτικες ενδυμασίες είναι η τσόχα και το βελούδο.

Τα υποδήματα για τους άνδρες ήταν κυρίως τα τσαρούχια, φτιαγμένα από δέρμα και με φούντα στο μπροστινό μέρος. Τσαρούχια συναντάμε και σε γυναικείες

φορεσιές, όπως στη Σαρακατσάνα και στη Σουλιώτισσα. Στις γυναικείες ενδυμασίες στην πόλη των Ιωαννίνων συναντάμε υποδήματα βελούδινα, χρυσοκέντητα και μεταξοκέντητα με μαργαριτάρια. Με μετάξια (μεταξωτές κλωστές) κεντούσαν κυρίως πουκάμισα και ποδιές.

Το χρυσοκέντημα το συναντάμε συχνά με διάφορα υλικά όπως το χρυσόνημα, το τριτίρι (λεπτό μεταλλικό σύρμα στριμμένο ελικοειδώς), το τέλι (χρυσόσυρμα) και το χρυσογάιτανο (κορδόνι από χρυσές κλωστές). Το γαϊτάνι στόλιζε κυρίως γιλέκα και σιγκούνια. Στην Ήπειρο συναντάμε περισσότερο σειρογαϊτάνι ή μεταξογάιτανα και χρυσογάιτανα.

Τις φορεσιές βέβαια καλλωπίζουν και συμπληρώνουν κοσμήματα και εξαρτήματα της αργυροχοΐας. Οι τεχνίτες του ασημιού (λέγονται και χρυσοί) με υλικά τη λαγάρα (καθαρό ασήμι), το αγιάρι (νοθευμένο ασήμι), το χρυσό για επιχρυσώσεις, τον ημιπολύτιμο αχάτη και άλλους χρωματιστούς λίθους δημιουργούσαν ασημένια και μαλαμοκαπνισμένα ή φλουροκαπνισμένα (επιχρυσωμένα) γιορντάνια, σκουλαρίκια, ζώνες, κιουστέκια, πόρπες, θηλυκωτάρια, κεμέρια, χαρχάλια, κομποθηλιές, κόπτσες, μπελετζίκια κ.α.

Το ράψιμο της φορεσιάς γινόταν είτε από ανθρώπους της οικογένειας, είτε σε εργαστήρια, είτε από πλανόδιους τεχνίτες, τους τερζήδες ή καποτάδες που έραβαν και κεντούσαν με χρυσοκέντημα τα διάφορα εξαρτήματά της. Ο τρόπος ραψίματος ήταν στενά συνδεδεμένος με τα ήθη, τα έθιμα της κοινωνίας αλλά και με τις ανάγκες της. Η φορεσιά έπρεπε να είναι άνετη, λειτουργική και πρακτική για να μπορεί αυτός που τη φοράει να ανταποκρίνεται στις καθημερινές του εργασίες. Το ράψιμο της νυφικής ή γιορτινής φορεσιάς ήταν τόσο προσεγμένο, ώστε σε συνδυασμό με τα στολίδια να αποτελεί σωστό κομψοτέχνημα και να κοσμεί το κορμί αυτού που το φοράει.

ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΣΑΝ ΤΙΣ ΦΟΡΕΣΙΕΣ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

Μελετώντας το πλήθος των παραδοσιακών φορεσιών της Ηπείρου γενικά, αλλά και ειδικά για κάθε περιοχή, θα δούμε ότι είναι επηρεασμένες από την ιστορική πορεία κάθε περιοχής, τις οικονομικές συνθήκες, το κλίμα, την ηλικία και την κοινωνική θέση αυτών που τις φορούν. Για τους λόγους αυτούς παρατηρούμε μια μεγάλη ποικιλία με πολλές παραλλαγές απaráμιλλης ομορφιάς.

Η γεωγραφική της θέση, που την κατέστησε ένα μεγάλο εμπορικό σταυροδρόμι κατά την περίοδο της Οθωμανικής αυτοκρατορίας μεταξύ Ανατολής και Δύσης, καθώς και τα αυτοδιοικητικά προνόμια που παραχωρήθηκαν σε κάποιες περιοχές της, είχε ως αποτέλεσμα η Ήπειρος να γνωρίζει μία βιοτεχνική και εμπορική άνθιση τον 18^ο αιώνα, πράγμα που επηρέασε σημαντικά τις ενδυμασίες της.

Την περίοδο του Αλή Πασά στα Γιάννενα υπήρχαν εργαστήρια (αργυροχοΐας, βυρσοδεψία) που δημιουργούσαν τα εξαρτήματα των αντρικών και γυναικείων φορεσιών. Η αργυροχοΐα κατά τον 18^ο και 19^ο αιώνα ήταν από τις χαρακτηριστικές χειροτεχνίες της Ηπείρου που εμπλούτιζαν τις φορεσιές με ασημένια ή μαλαμοκαπνισμένα (επιχρυσωμένα) κοσμήματα και εξαρτήματα.

Έτσι, σε όλες τις ενδυμασίες συναντάμε έργα των χρυσοκλών (τεχνίτες ασημιού) όπως κιουστέκια, γιορντάνια, πόρπες, σκουλαρίκια, θηλυκωτάρια, μπελετζίκια, χαρχάλια και σε διάφορες τεχνικές (εγχάρακτη, συρματερή, φουσκωτή) στολισμένα ή όχι με τον ημιπολύτιμο αχάτη ή άλλους κοινούς χρωματιστούς λίθους.

Η βυζαντινή εποχή επέδρασε στις ηπειρώτικες φορεσιές, ιδιαίτερα στις αστικές, με την χρυσοκεντητική και ειδικά με την συρμακέσικη κεντητική, η οποία εκτελούνταν σε μόνιμα εργαστήρια τον 19^ο αιώνα. Τα κεντήματα αυτά διακρίνονται για τη λεπτότατη επεξεργασία τους που δίνουν στα διακοσμητικά θέματα μία επίπεδη, σχεδόν ζωγραφική επιφάνεια. Χρυσοκέντημα γινόταν και από τους τερζήδες (πλανόδιοι τεχνίτες), που χρησιμοποιούσαν για το κέντημα χρυσό κορδόνι. Η βυζαντινή περίοδος επηρέασε την τοπική φορεσιά και στα σχέδια που κεντούσαν πάνω της. Χαρακτηριστικό παράδειγμα το χρυσοκέντητο γιλέκο που συναντάμε στη γυναικεία φορεσιά στην πόλη των Ιωαννίνων που υιοθετεί για μοτίβα σχέδια από επιστήλια βυζαντινών ναών και αποτελεί δείγμα υψηλής αισθητικής και τεχνικής.

Άνθρωποι που ζούσαν στα βουνά λόγω των διωγμών που υπέστησαν από τους Τούρκους, ανέπτυξαν την κτηνοτροφία και έχοντας το μαλλί για πρώτη ύλη

δημιουργούσαν μόνοι τους τις φορεσιές τους μετά την κατεργασία του μαλλιού. Υλικά που προμηθεύονταν με αγορά ή ανταλλαγή ήταν τα ασημικά, τα υποδήματα και βαμβακερά υφάσματα για πουκάμισα και μαντήλια.

Για τον κεφαλόδεσμο της γυναικείας χωρικής φορεσιάς του Πωγωνίου που καλύπτει με ένα ασφυκτικό δέσιμο όλο το κεφάλι, λέγεται πως τον έδεναν σκόπιμα, ώστε να εξαφανίζεται κάθε ίχνος γυναικείας θελκτικότητας που θα προκαλούσε τον κατακτητή (Νίκος Οικονομίδης, *Η Ελληνική ενδυμασία. Το ιστορικό οδοιπορικό και ο κοινωνικός της ρόλος*. Εκδόσεις Δωδώνη Αθήνα 2008, σελ. 72). Ο Ν. Οικονομίδης αναφέρει ότι, σύμφωνα με κάποιους λαογράφους, οι γυναικείες φορεσιές της Ηπείρου συνδέονται με τον Κοσμά τον Αιτωλό. Ο ιερωμένος περιερχόταν στα απόμερα χωριά της Ηπείρου προτρέποντας τις γυναίκες να πουλήσουν ό,τι αργυρό είχαν στον κεφαλόδεσμό τους για να φτιάξουν σχολεία. Έτσι σύμφωνα με την ιστορία αυτή οι περισσότεροι γυναικείοι κεφαλόδεσμοι έμειναν γυμνοί από κάθε στολίδι.

Οι Ηπειρώτικες φορεσιές δεν έμειναν ανεπηρέαστες από το εμπόριο. Τούτο φαίνεται από τα μεταξωτά υφάσματα που ράβονταν πουκάμισα, αλλά κυρίως φορέματα που συναντάμε σε κάποιες ενδυμασίες (Ζίτσας, Ζαγορίου, Ιωαννίνων). Υφάσματα που έφερναν έμποροι από την Πόλη, την Βλαχία και αλλού ή τα έφερναν οι άντρες τεχνίτες (μάστορες, αγιογράφοι) κατά την επιστροφή τους από διάφορα μέρη της Βαλκανικής όπου πήγαιναν να εργαστούν. Τον 19^ο αιώνα εισάγεται στο διάκοσμο της Ηπειρώτικης ποδιάς, κυρίως στις περιοχές του Μετσόβου και των Ζαγοροχωρίων, το κέντημα με πολύχρωμες μεταξωτές κλωστές.

Οι φορεσιές διαφέρουν ανάλογα με την ηλικία του ατόμου που τη φορά αλλά και την κοινωνική του θέση. Διαφέρει η φορεσιά της νέας κοπέλας από εκείνη της παντρεμένης, της χήρας, της ηλικιωμένης για τις γυναίκες και αντίστοιχα για τους άντρες. Κάθε φάση της γυναίκας υποδηλώνεται από τα κεφαλοδέματα ή μαντηλοδέματα (διέφερε της ελεύθερης από της παντρεμένης), που ήταν ολόκληρη τέχνη, και από το χτένισμα. Στα χωριά π.χ. τα μαλλιά πλέκονταν σε δύο κοτσίδες που κρέμονταν στην πλάτη πάντα από τις ανύπαντρες, ενώ οι παντρεμένες μπορούσαν να τις γυρίζουν στο κεφάλι σε διάφορα σχέδια.

Οι γιορτινές και νυφικές ενδυμασίες διέφεραν από τις καθημερινές που εξυπηρετούσαν πρακτικές ανάγκες. Ήταν εμπλουτισμένες με περισσότερα καλλωπιστικά στοιχεία (κεντήματα, κοσμήματα) και φτιαγμένες από καλύτερα υφάσματα. Η αυστηρή κοινωνική προσαρμογή αξιολογείται κυρίως στη νυφική και

γιορτινή φορεσιά και όχι στην καθημερινή. Η κατασκευή γιορτινής ή νυφικής φορεσιάς αποτελούσε βασικό μέλημα της οικογένειας που πάντρευε κόρη. Γιατί μια καλή φορεσιά εξασφάλιζε κοινωνική καταξίωση γι' αυτό οι φτωχές οικογένειες δούλευαν νυχθημερόν για να εντυπωσιάσουν με τη δημιουργία τους την ημέρα του γάμου. Υπήρχαν περιπτώσεις φτωχών οικογενειών που δανείζονταν χρήματα, πουλούσαν αντικείμενα ή χωράφι για να ντύσουν το παιδί τους την ημέρα του γάμου του με τρόπο που να μη διαφέρει η φορεσιά του από εκείνη της πλούσιας κόρης.

Μέσα από τη φορεσιά αποτυπώνεται η οικονομική κατάσταση και η κοινωνική τάξη του ατόμου που τη φοράει. Αποτελούσε η ενδυμασία μέσο επίδειξης πλούτου και οικονομικής ευρωστίας. Έτσι το χρυσοκέντημα αποτελούσε στοιχείο πολυτέλειας και πλούτου των αστικών γυναικείων ενδυμασιών της Ηπείρου τον 19^ο αιώνα. Οι γυναίκες των αρχόντων στο Ζαγόρι φρόντιζαν το μαύρο συγκούνι να καλύπτεται με κεντήματα από κόκκινα γαϊτάνια έτσι που τα κόκκινα μοτίβα να εξαφανίζουν το μαύρο χρώμα.

Πολλοί λοιπόν οι παράγοντες και πολλές οι επιρροές που διαμόρφωσαν τις τοπικές ενδυμασίες, που αποτελούν σημαντικό στοιχείο της πολιτιστικής μας κληρονομιάς και μια ανεξάντλητη πηγή γνώσεων για το παρελθόν μας.

ΛΟΓΟΙ ΠΟΥ ΟΔΗΓΗΣΑΝ ΣΤΗΝ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΦΟΡΕΣΙΑΣ

Από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα η παραδοσιακή φορεσιά μπήκε σε έναν αγώνα επιβίωσης, τον οποίο τελικά έχασε. Έπαψε να αποτελεί βασική ανάγκη για την ένδυση των ανθρώπων.

Η Ελληνική κοινωνία αλλάζει πρόσωπο και δέχεται επιρροές από τη Δύση και τη βιομηχανική επανάσταση που επικράτησε στις χώρες της. Η μετανάστευση στο εξωτερικό και η μαζική εσωτερική μετανάστευση ερημώνουν σιγά σιγά τη ζωή της υπαίθρου, όπου στα χωριά της κάθε σπίτι λειτουργούσε ως μικρό χειροτεχνικό εργαστήριο.

Η αστικοποίηση είχε ως αποτέλεσμα να εμφανιστεί μία μοντέρνα αστική κοινωνία με διαφορετικό τρόπο ζωής και ένδυσης των ανδρών και των γυναικών. Τα φορέματα για τις γυναίκες γίνονται πιο κολακευτικά, με ντεκολτέ. Τα κεφάλια κοσμούν όμορφα καπέλα και περίτεχνες κομμώσεις, αφήνοντας στην άκρη τα κεντητά ή σταμπωτά μαντήλια. Οι άνδρες φορούν σακάκι, πουκάμισο με γραβάτα και παντελόνι, ενδύματα κομψά που θα κυριαρχήσουν και θα εξοστρακίσουν την παραδοσιακή φορεσιά.

Η πρακτική αξία της παραδοσιακής φορεσιάς μηδενίζεται, παύει να αποτελεί εμπορεύσιμο είδος με αποτέλεσμα να μπει σε ντουλάπες και μπαούλα ή να χρησιμοποιείται στις εθνικές εορτές. Αρχίζει μια μαζική παραγωγή ευρωπαϊκών ρούχων στην Ελλάδα ή γίνεται εισαγωγή από το εξωτερικό, τα οποία είναι πιο εύχρηστα, πιο πρακτικά και οικονομικά, καθώς ντύνουν όλα τα κοινωνικά στρώματα. Τα ραφεία ράβουν πάνω σε μοντέρνα πατρόν τα φορέματα ή τα παλτά και σε υφάσματα ανάλογα με την οικονομική δυνατότητα του πελάτη ή της πελάτισσας.

Ο κάτοικος του χωριού που έφτανε στην πόλη με μπουραζάνα και τσαρούχια αποτελούσε για τον αστό, πολίτη δεύτερης κατηγορίας, κατώτερου πνευματικού και κοινωνικού επιπέδου. Για αυτό και ο χωρικός προκειμένου να ενταχθεί γρήγορα στη νέα κοινωνία, προσπάθησε να αποβάλει οτιδήποτε θυμίζει την καταγωγή του, πρώτα την φορεσιά του και μετά τον τρόπο ομιλίας του.

ΕΠΙΡΡΟΕΣ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΜΟΔΑΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

Η ενδυμασία έχει σαφή κοινωνική λειτουργία. Καλύπτει το σώμα ενώ την ίδια στιγμή αποτελεί μαρτυρία των στοιχείων της ταυτότητάς μας. Δηλώνει τη θέση των ατόμων στην κοινωνία μιας συγκεκριμένης περιόδου και αντανακλά την προσπάθειά τους να προσαρμοστούν σε αυτή.

Οι σημαντικές οικονομικές, πολιτικές και κοινωνικές αλλαγές του 19^{ου} αιώνα είχαν αντίκτυπο και στην ενδυμασία. Η ενδυμασία των αγροτών έμεινε στην παράδοση ενώ την ενδυμασία των αστών την εξουσίαζε η μόδα.

Μόδα είναι συνήθως μια σύντομη και παροδική συνήθεια αναφορικά με πολλά θέματα που αφορούν τον άνθρωπο όπως είναι ο τρόπος ζωής, το ντύσιμο, η διατροφή κ.λ.π. Είναι επίσης η τάση του ανθρώπου για την αναζήτηση του καινούριου, του σύγχρονου σύμφωνα με τα δεδομένα της εποχής, τα οποία συχνά αναπροσαρμόζονται. Χαρακτηριστικό της είναι η ευμεταβλησία της.

Στους παραδοσιακούς αγροτικούς χώρους (κλειστές κοινωνίες) τουλάχιστον μέχρι τη δεκαετία του '70 υπήρξε μια αργή μεταβολή των εξελίξεων στον πολιτισμό όπως και στις παραδοσιακές ενδυμασίες. Έτσι λοιπόν οι κλειστές αγροτικές κοινωνίες διατηρούν την ντόπια παραγωγή με την ενδυμασία ενώ η ενδυμασία της πόλης ακολουθεί την ευρωπαϊκή μόδα.

Τα γυναικεία τοπικά ενδύματα στην Ελλάδα άρχισαν να αλλάζουν με τις ξενοφερμένες βασίλισσες (Αμαλία, Σοφία, Όλγα) και στη συνέχεια με την επικοινωνία των χωριών με μεγαλύτερες πόλεις και την πρωτεύουσα. Οι γυναίκες στις κλειστές κοινωνίες έραβαν μόνες τους τα ρούχα τους σύμφωνα πάντα με τους κανόνες που επέβαλε η κοινωνία τους. Πολύ δύσκολα λοιπόν τολμούσαν να εισάγουν νεωτερισμούς στην κοινότητά τους.

Στην ανδρική ενδυμασία τα πράγματα είναι διαφορετικά κυρίως μετά τον Α΄ παγκόσμιο πόλεμο. Οι άντρες ταξίδευαν, συναναστρέφονταν με άτομα των πόλεων και τα ρούχα τους τα έραβαν ράφτες με αποτέλεσμα να προσαρμόζουν καινούριες ιδέες ανάλογες με τη μόδα της εποχής.

Αν και οι έννοιες «μόδα» και «παράδοση» αρχικά θεωρούνται ασυμβίβαστες, η μόδα δεν είναι αδιανόητη μέσα στην παράδοση όταν πρόκειται για την εμφάνιση ενός καινούριου πολιτισμικού στοιχείου, που εντάσσεται στα παραδοσιακά. Διότι έτσι συμβάλλει στη δημιουργία νέων ενδυμάτων με διαφορετική μορφή, απλό τρόπο

κατασκευής, στην εισαγωγή ή μη διαφόρων εξαρτημάτων και γενικά στην επιλογή απλών και κομψών ενδυμασιών.

Σήμερα οι ελληνικές φορεσιές ανοίγουν διάλογο με τη μόδα με σχέδια από παραδοσιακές φορεσιές. Σύγχρονοι σχεδιαστές (Γκοτιέ, Γκαλιάνο, Κοκοσαλάκη κ.α.) αναζητούν έμπνευση σε διάφορους πολιτισμούς και μέρη. Αυτή η αναζήτηση συμβαίνει συχνά και εμφανίζει την τάση «έθνικ» που εμφανίζεται σε διεθνείς εκθέσεις μόδας και δείχνει ότι η σύγχρονη μόδα εμπνέεται από στοιχεία της ιστορίας των πολιτισμών. Προσπαθούν να δημιουργήσουν μία νέα σιλουέτα αξιοποιώντας λεπτομέρειες που τους εντυπωσίασαν.

Εμπνέονται οι σχεδιαστές αυτοί από την ελληνική φορεσιά και συνειδητά ενσωματώνουν στοιχεία της στα ρούχα τους. Παρουσιάζουν δημιουργίες με δαντέλα εμπνευσμένη από τα κεντήματα στα σιγκούνια και πλισέδες από την ελληνική φουστανέλα.. Ορισμένοι είχαν εμπνευστεί ολόκληρη συλλογή από την Ήπειρο. Η ελληνική παράδοση της χειροτεχνίας εμφανίζεται με τις λεπτομέρειες στα μανίκια, τα κεντήματα, τα στολίδια, το γλέκο, τον όγκο ή τις πτυχές στα ρούχα. Επίσης σημαντική επιρροή από τα εξαρτήματα των παραδοσιακών φορεσιών, συναντάμε στα γυναικεία κοσμήματα όπου αναπαράγονται παραδοσιακά σχέδια σε σκουλαρίκια, βραχιόλια, περιλαίμια, δαχτυλίδια κ.λ.π.

Ωστόσο η μετάβαση από ένα είδος ενδυμασίας σε ένα άλλο δεν γίνεται απότομα. Τα διάφορα στιλ αμφίεσης αλληλοεισδύουν, συνυπάρχουν και με αργό ρυθμό υποχωρεί το ένα και δίνει τη θέση του στο άλλο μέχρι την αποδοχή του νέου. Η επιλογή των στοιχείων που είχαν εμφανή επίδραση της μόδας, γινόταν κυρίως με κριτήριο τις κοινωνικές, αισθητικές και πρακτικές ανάγκες των αγροτών. Υπάρχουν περιοχές, όπως στο Μέτσοβο, όπου άνθρωποι μεγαλύτερης ηλικίας ακόμη και σήμερα ντύνονται με παραδοσιακές φορεσιές. Επίσης σε κάποια ορεινά μέρη συναντάμε στοιχεία παραδοσιακής ενδυμασίας όπως ποδιές και μαντήλια με περίτεχνα κεφαλοδέματα.

Σημειώθηκε και επίδραση στοιχείων από την αγροτική ενδυμασία στην αστική με την εμφάνιση του φολκλορισμού. Στη δεύτερη και τρίτη δεκαετία του 20^{ου} αιώνα εμπνευσμένες ελληνίδες (Χατζημιχάλη, Παρέν) ντύνονται συνδέοντας την αρχαία με την νέα Ελλάδα. Αργότερα στη δεκαετία του '60—'70 η ελληνική μόδα γίνεται τουριστική με φούστες, ταγάρια κεντημένα με μαϊανδρους φτάνοντας στο σημείο του «κιτς».

Από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα ήρθε η εγκατάλειψη των παραδοσιακών φορεσιών και η αστικοποίησή τους. Τα μεταπολεμικά χρόνια οι φορεσιές μπήκαν στα σεντούκια και οι φορεσιές που μας κληροδότησαν οι γιαγιάδες μας χρησιμοποιούνται ακόμη και σε αποκριάτικες μασκαράτες.

Βέβαια η βιομηχανία παραδοσιακών ενδυμασιών είναι από τους πιο ανθηρούς κλάδους της βιομηχανίας της λαϊκής τέχνης. Σήμερα τα εργαστήρια που λειτουργούν (με στόχο το κέρδος) δεν συνεχίζουν την παράδοση αλλά την αναβιώνουν και μάλιστα με σύγχρονα βιομηχανικά μέσα, υποκύπτουν στις ευκολίες της μηχανής και τη χρήση μη αυθεντικών υλικών. Ακολουθούν συμβουλές μη ειδημόνων, αυθαιρετούν ώστε όλη η προσπάθεια να καταλήγει σε παρανόηση των ενδυμασιών που κακοποιούν την ενδυματολογική παράδοση αντί να την αξιοποιούν και να την αναδεικνύουν.

Οι φορεσιές αυτές είναι ιστορικά αντικείμενα, κειμήλια, απομεινάρια ενός πολιτισμού που αναπτύχθηκε από τους προγόνους μας και δεν πρέπει να τις γελοιοποιούν.

Τέλος, δεν είναι λίγες οι φορές που η υψηλή ραπτική προσάρμοσε στοιχεία της ελληνικής παραδοσιακής φορεσιάς στις δημιουργίες της με μεγάλη επιτυχία και αποδοχή από το κοινό. Η ελληνική παραδοσιακή φορεσιά συνεχίζει να επηρεάζει, αρκεί αυτοί που ασχολούνται με αυτήν να μην υποκύπτουν σε αυτοσχεδιασμούς, σε αυθαιρεσίες και κακογουστιές που την γελοιοποιούν και την αποδυναμώνουν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Οικονομίδης Νίκος : *Η ελληνική ενδυμασία Το ιστορικό οδοιπορικό της και ο κοινωνικός της ρόλος* , εκδόσεις Δωδώνη, Αθήνα. 2008
2. Μινώτου Μαρία . *Ελληνικές φορεσιές, Συλλογή Εθνικού Ιστορικού Μουσείου*. (Β΄ Έκδοση 2005) Εθνικό Ιστορικό Μουσείο. Αθήνα 1993
3. Χατζιμιχάλη Αγγελική *Η ελληνική λαϊκή φορεσιά. Οι φορεσιές με το συγγούλι* (Α΄τόμος): Αθήνα. 1997
4. Μαμμόπουλος Αλέξανδρος. *Ήπειρος, Λαογραφικά-Ηθολογικά-Εθνογραφικά* (τόμος Α, Β) Αθήνα. 1961/1964
5. Ρήγας Γεώργιος & Σκουτέλας Σπύρος. *Τα Θεοδώριανα Άρτας*. Αθήνα. 2006

ΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ

<http://entertainment.in.gr/html/ent/739/ent.90739.asp>

<http://www.tanea.gr/politismos/article/?aid=4595744>

<http://www.ipirotikos.gr/endymasia.htm>

<http://www.vlioras.gr/philologia/composition/moda.htm>

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

1. Οικονομίδης Νίκος . *Η ελληνική ενδυμασία Το ιστορικό οδοιπορικό της και ο κοινωνικός της ρόλος* εκδόσεις Δωδώνη: Αθήνα. 2008
2. Μινώτου Μαρία *Ελληνικές φορεσιές, Συλλογή Εθνικού Ιστορικού Μουσείου*. (Β΄ Έκδοση 2005) Αθήνα: Εθνικό Ιστορικό Μουσείο. 1993
3. Εταιρεία Ηπειρωτικών μελετών-Λαογραφικό μουσείο Ιωαννίνων «Κώστας Φρόντζος». (Κάρτες).
4. *Ρίζες Ελλήνων. Ανθρωπογεωγραφία της Ελλάδας: Βλάχοι*. (2009).

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

- Αγιάρι: νοθευμένο ασήμι.
- Άλυσες: κόσμημα με αλυσίδες και φλουριά που φοριέται στο στήθος.
- Αμπαδόκαλτσες: κάλτσες από μάλλινο υφαντό.
- Αχάτης: ημιπολύτιμος λίθος.
- Γαϊτάνι: κορδόνι με διάφορους τρόπους πλεξίματος από χρυσές κλωστές(χρυσογαϊτάνι) ή μεταξωτές (σειρογαϊτάνι).
- Γιορντάνι: κόσμημα που φοριέται στο στήθος ή στο λαιμό.
- Δίμητο: τεχνική της υφαντικής.
- Εγγάρακτη: τεχνική της ασημουργίας.
- Ζηπούνι: είδος γιλέκου.
- Θηλυκωτάρι: χρηστική και διακοσμητική πόρπη.
- Καβάδι: μακρύς επενδύτης.
- Καλπάκι: κάλυμμα κεφαλής.
- Καμντζέλα: είδος επενδύτη.
- Καπιτσέλι: μεταλλικό ή υφασμάτινο υποσιαγώνιο που συγκρατεί τον κεφαλόδεσμο.
- Κεμέρι: είδος πόρπης.
- Κιουστέκι: επιστήθιο αλυσιδωτό κόσμημα.
- Κλειδωτήρια: πόρπες ζώνης.
- Κοζόκι: είδος επενδύτη.
- Κομποθηλιά: κόσμημα του στήθους ή του κεφαλόδεσμου.
- Λαγάρα: καθαρό ασήμι.
- Μαλαμοκαπνισμένο: επιχρυσωμένο.
- Μπελετζίκια: νυφικά βραχιόλια.
- Ντουλαμάς: επενδύτης.
- Πιρπιρί: μακρύς πολυτελής επενδύτης.
- Πιτούρι: φαρδύ παντελόνι από μάλλινο υφαντό.
- Πόρπη: κόσμημα καλλωπιστικό και χρηστικό.
- Ρουτί: γυναικείο λευκό πουκάμισο.
- Σαγοποδιά: ποδιά από μάλλινο υφαντό.

- Σεγιάκι: μακρύ φόρεμα ανοιχτό μπροστά.
- Σιγκούνι: μακρύς ή κοντός γυναικείος επενδύτης.
- Συρμακέσικη: τρόπος χρυσοκεντητικής.
- Συρματερό: κόσμημα φτιαγμένο με λεπτά ασημένια σύρματα.
- Τέλι: χρυσόσυρμα.
- Τερζήδες: πλανόδιοι τεχνίτες ραψίματος και χρυσοκεντητικής.
- Τραχηλιά: ύφασμα που καλύπτει το στήθος.
- Τσαμαντάκι: μαύρο και μάλλινο γιλέκο.
- Τσουράπια: πλεκτές μάλλινες κάλτσες ως το γόνατο.
- Φέσι: σκούφος με ή χωρίς μεταξωτή φούντα.
- Φλοκάτα: μάλλινος επενδύτης για το χειμώνα με μάλλινα νήματα ελεύθερα στην εσωτερική του πλευρά.
- Φουσκωτή: τεχνική της ασημουργίας
- Χαρχάλι: κόσμημα για το λαιμό.
- Χειρόκτια: πλεκτά περικάρπια.
- Χρυσικοί: τεχνίτες ασημιού.

ΤΕΧΝΗΜΑ
ΑΛΜΠΟΥΜ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΩΝ

